

Gemeente Weesp

Wijdmeren

Visie en Uitgangspunten Sociaal Domein

versie 30 januari 2014

Gemeente Stichtse Vecht
Gemeente Weesp
Gemeente Wijdmeren

Door de gemeenteraad van Stichtse Vecht vastgesteld:
11 februari 2014

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
1. Inleiding	3
2. Visie	4
3. Uitgangspunten	4

Voorwoord

Voor u ligt het visiedocument voor het sociaal domein van de gemeenten Stichtse Vecht, Weesp en Wijdmeren. Dit document geeft een brede visie op diverse terreinen, waarbij rekening is gehouden met de eigenheid en identiteit van de drie gemeenten.

Gemeenten worden de komende jaren geconfronteerd met drie grote wijzigingen in het sociaal domein:

- de transitie van de Jeugdzorg
- de overheveling van begeleiding uit de AWBZ naar de Wmo
- de invoering van de Participatiewet.

Gemeenten krijgen hiermee de verantwoordelijkheid voor een groot deel van de ondersteuning van kwetsbare inwoners. Tevens wordt de Wet Passend Onderwijs ingevoerd.

Deze wijzigingen leiden tot de herinrichting van het zogenaamde sociaal domein, dat bestaat uit Jeugdzorg, Wmo en AWBZ-zorg, de Participatiewet en het passend onderwijs. Stichtse Vecht, Weesp en Wijdmeren pakken deze opgave gezamenlijk op. Het gaat hier niet alleen om een transitie, maar vooral om een transformatie, een verandering.

Dit vraagt om anders denken, anders kijken naar de rol van inwoners, maatschappelijke partners en gemeenten. Dit sluit aan bij het onlangs verschenen advies 'Terugtrekken is vooruitzien' van de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (RMO). Hierin wordt beschreven dat de beweging van een terugtrekkende overheid alleen slaagt wanneer maatschappelijke initiatieven ruimte krijgen om publieke voorzieningen naar eigen waarden en inzicht te organiseren. Deze beweging vereist een fundamentele verandering van de verhouding tussen overheid en samenleving op het gebied van zeggenschap, financiering en rechtszekerheid. Overheid en samenleving moeten accepteren dat er meer verschil ontstaat in identiteit, omvang, keuzeaanbod en kwaliteit van voorzieningen als Zorg, Onderwijs en Welzijn.

De snel veranderende samenleving vraagt om een mensgerichte, in beleid samenhangende visie op de uitvoering van de gemeentelijke taken in het sociaal domein.

Binnen de drie gemeenten bestaat een royaal verenigingsleven, een hoog percentage vrijwilligers en mantelzorgers. Jaarlijks worden er veel evenementen en activiteiten georganiseerd, die zorgen voor sociale cohesie en maatschappelijke betrokkenheid van onze inwoners en bijdragen aan de nodige ontspanning. Dit is van onschatbare waarde voor onze wijken en kernen en dat willen wij vasthouden en verder ontwikkelen.

De visie op het sociaal domein van Stichtse Vecht, Weesp en Wijdmeren dient als uitgangspunt voor de transformatie en geeft richting aan alle nieuwe keuzes, beleidsregels en nota's die we onder andere door veranderingen in de wetgeving de komende jaren zullen realiseren.

Inleiding

Samenwerking Stichtse Vecht, Weesp en Wijdmeren

De gemeenteraden van de gemeenten Stichtse Vecht, Weesp en Wijdmeren hebben besloten te gaan samenwerken op meerdere terreinen, waaronder het sociaal domein. In het kader van de decentralisaties wordt ingezet op een congruente samenwerking. De meerwaarde hiervan is dat er beter kan worden ingezet op preventie, vroegsignalering en kerngerichte of wijkgerichte aanpak ter bevordering van de sociale cohesie.

Aanleiding visie

Stichtse Vecht, Weesp en Wijdmeren stellen vanwege de bovengenoemde samenwerking een gezamenlijke visie vast voor het sociaal domein. Deze geeft richting aan de invulling van beleid en uitvoering. Een visie is ook nodig om aansluiting te houden met maatschappelijke trends waaronder de aanspraak op voorzieningen en om te anticiperen op de bezuinigingen van het Rijk en de gevolgen daarvan. Wij zullen meer met minder moeten doen. Leidraad in deze visie zijn de begrippen 'eigen kracht' en 'zelf- en samenredzaamheid'. Op eigen kracht en met elkaar, krijgen inwoners ondersteuning, die echt nodig is en die aansluit op de vraag. Mensen nemen meer verantwoordelijkheid voor hun eigen situaties, hun problemen en de regie voor het oplossen ervan. Andere inwoners, maatschappelijke organisaties en wij als gemeenten kunnen ondersteuning bieden bij het realiseren van die oplossingen.

Maatschappelijke ontwikkelingen

In Stichtse Vecht, Weesp en Wijdmeren krijgen we de komende jaren te maken met een toenemende vergrijzing (meer ouderen) en ontgroening (minder jongeren). Dit blijkt uit de landelijke en regionale cijfers. Dit heeft tot gevolg dat de bevolkingssamenstelling in de drie gemeenten de komende jaren verandert. Daarnaast hebben individualisering en technologische mogelijkheden invloed op de samenleving. De huidige economische crisis zorgt ervoor dat meer mensen een beroep doen op sociale voorzieningen. Ook dit heeft gevolgen voor de leefsituatie van onze inwoners.

Veranderingen in wetgeving

Het Rijk hevelt AWBZ-taken (begeleiding) over naar de gemeenten. Gemeenten krijgen hierdoor te maken met nieuwe doelgroepen, namelijk: mensen met somatische, psychogeriatrische of psychiatrische problematiek of een verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke handicap, die matige of zware beperkingen hebben op het terrein van sociale zelfredzaamheid, bewegen en verplaatsen, psychisch functioneren, geheugen en oriëntatie en/of probleemgedrag.

Jeugdzorg is nu nog een taak van de provincie maar wordt een gemeentelijke taak.

Hieronder verstaan wij geïndiceerde jeugdzorg, gesloten jeugdzorg, geestelijke gezondheidszorg voor jeugdigen, zorg voor jeugd met een licht verstandelijke beperking en de jeugdbescherming en jeugdreclassering. Uitvoering hiervan vraagt voor een groot deel specialistische kennis, die op dit moment bij de gemeente (nog) niet voorhanden is.

De Wet werk en bijstand wordt vervangen door de Participatiewet. Naast de 'oude' doelgroep bijstandsgerechtigden komen ook hier nieuwe doelgroepen onder gemeentelijke verantwoordelijkheid. Dit zijn werknemers met beperkingen, die tot de invoering van de Participatiewet vallen onder de Wet sociale werkvoorziening (WSW) of de Wajong (jonggehandicapten).

Binnen het onderwijs vindt een wijziging plaats in de vorm van Passend Onderwijs. Het doel van passend onderwijs is om kinderen die nu in de doelgroep van het speciaal onderwijs vallen, zoveel mogelijk binnen het regulier onderwijs op te vangen.

Al deze veranderingen hebben met elkaar te maken. Zo zal de doelgroep van de Participatiewet deels overlappen met de doelgroep voor begeleiding, die straks valt onder de Wmo.

Van mensen met een uitkering op grond van de Participatiewet wordt verwacht dat zij zich inzetten voor de maatschappij. De inhoud van deze 'tegenprestatie' kan eventueel gezocht worden binnen de prestatievelden van Wmo. Hierbij willen wij niet alleen uitgaan van zogenaamd 'simpele' werkzaamheden. Bij het verder vormgeven van de transitie in de praktijk is alle betrokkenheid en ondersteuning welkom. Ook zijn niet alle onderdelen van zorg en ondersteuning geschikt om als 'tegenprestatie' te worden uitgevoerd. Zo kan lichaamsgebonden zorg nooit -verplicht- door vrijwilligers of bijstandsgerechtigden worden geboden. Ook willen de gemeenten verdringing op de arbeidsmarkt voorkomen. Kinderen die aangemeld worden voor Jeugdzorg kunnen op basis van passend onderwijs voorzieningen nodig hebben, maar bijvoorbeeld ook op grond van de Wmo (rolstoel, woningaanpassing, begeleiding etc.).

Alle vier de onderdelen van het sociaal domein kennen verbindingen, dwarsverbanden en hebben invloed op elkaar. Om hier goed mee om te kunnen gaan en ervoor te zorgen dat elke inwoner krijgt wat hij of zij nodig heeft is een integrale werkwijze cruciaal. Het uitgangspunt: *één huishouden, één plan, één regisseur* is de basis voor deze integrale werkwijze, waarbij wij ieder huishouden zoveel mogelijk willen zien binnen de context van de sociale omgeving.

1. Visie

Met de omslag van de verzorgingsstaat naar een netwerksamenleving met zelforganisatie hebben wij met elkaar nog geen beeld hoe die samenleving eruit komt te zien. Om de omslag te maken van de huidige situatie naar de nieuwe situatie, zetten wij 'het streefbeeld van de vitale samenleving' neer. Met een aantal uitgangspunten en inzichten geven wij onze visie weer op het realiseren en faciliteren van deze vitale samenleving.

'Streefbeeld vitale samenleving!'

In een vitale samenleving voorzien mensen zoveel mogelijk op eigen kracht in hun bestaan; ze zijn zelfredzaam en organiseren hun samenredzaamheid. De inwoners in Stichtse Vecht, Weesp en Wijdmeren regelen hun zaken zelf binnen en met hun eigen omgeving. De wezenlijke behoeften van mensen vanuit hun eigen leefsysteem vormen het vertrekpunt. Waar interventies aan de orde zijn (van preventief tot curatief) spelen de vertegenwoordigers van verschillende organisaties zoveel mogelijk -ondersteunend- in op de eigen kracht van burgers binnen het eigen leefsysteem. Voor inwoners die het op eigen kracht niet redden zorgt de gemeente voor een vangnet.

De gemeenten kiezen voor een benadering bottom-up vanuit de leefomgeving en de wijk in plaats van top-down vanuit de gemeenten. Dat vraagt een heel andere werkwijze van instellingen en overheden. De gemeenten moeten weten wat er speelt in de verschillende gemeenschappen in het sociale domein en de openbare ruimte. Alleen dan kunnen zij goed ondersteunen en faciliteren bij het, zoveel mogelijk onder regie van deze gemeenschappen zelf, creëren van een veilige leefomgeving, organiseren van collectieve voorzieningen, ontwikkelen van preventief gezondheidsbeleid en het ontsluiten van zorg op maat naar gezinnen en individuen. Bewoner(s) en professionals zijn samen verantwoordelijk voor een integrale aanpak, waarbij het de opdracht van de professionals is om te leren 'actief ondersteunend en faciliterend op hun handen te zitten'.

De kracht van een vitale samenleving zit in de samenwerking tussen burgers onderling en in het verlengde daarvan tussen bewoners en professionals. Deze kracht komt tot stand door te investeren in vertrouwen, wederkerigheid en de diverse netwerken waarin mensen actief zijn. Deze investering vertaalt zich in een krachtige collectieve samenleving waarin een

wisselwerking ontstaat tussen bewoner(s), belanghebbenden en de gemeenten. Samen slaan ze met elkaar de brug tussen het nu en de vitale samenleving van morgen waarin iedereen meetelt, participeert, verantwoordelijkheid draagt en respect heeft voor elkaars waarden.

2. Uitgangspunten

Wij hebben acht uitgangspunten geformuleerd, die richting geven aan de ontwikkeling en uitvoering van beleid. Doel hiervan is dat inwoners meer betrokken raken bij hulpverlening, makkelijker hulp durven vragen en geven. Deze uitgangspunten worden hier uitgewerkt.

Uitgangspunt 1

Wij zien de transities niet als geïsoleerde taken, maar als een transformatie van het hele sociaal domein.

De transformatie raakt de samenleving op alle denkbare niveau's; gemeenten, buurten, wijken, families en huishoudens. Op het niveau van huishoudens is de gedachte één huishouden, één plan, één regisseur basisuitgangspunt. Wij gaan uit van de eigen kracht van inwoners, van wat mensen -samenredzaam of niet- wél kunnen. Hierbij hanteren wij een integrale aanpak die alle leefgebieden bestrijkt.

De gemeenten zelf streven er naar om ook de inzet van ambtenaren zo geïntegreerd mogelijk te maken en 'hokjesdenken' te voorkomen. Wij gaan nieuwe vormen van ondersteuning en samenwerking tussen inwoners (waaronder vrijwilligers), professionals en gemeente stimuleren. De gemeente biedt ondersteuning en faciliteert.

De eindverantwoordelijkheid voor de bewaking van kwaliteit en kosten blijft bij de gemeenten; dit vraagt verdere ontwikkeling van de techniek van stimulerend en vooral subtiel en cocreatief regie voeren.

Uitgangspunt 2

Wij dagen de maatschappelijke partners en inwoners uit om de transformatie gezamenlijk uit te werken.

De transformatie vraagt een andere manier van denken en handelen van maatschappelijke partners, inwoners en gemeenten. Deze omslag willen wij gezamenlijk maken. Veel kennis en ervaring ligt bij maatschappelijke partners en burgers. Wij willen hen dan ook uitdagen constructief mee te denken in dit veranderingsproces. We willen in gesprek over optimale samenwerking.

Uitgangspunt 3

Wij zetten in op preventie.

De gemeenten zetten in op doelbewuste initiatieven (van burgers of door de gemeenten geïnitieerd), die voorkomen dat burgers (op termijn) niet langer volwaardig kunnen participeren in de gemeentelijke samenleving.

Uitgangspunt 4

Wij zetten innovatieve oplossingen en middelen in.

Wij staan voor een complexe opgave. De kunst is om het zo eenvoudig mogelijk te maken. Dus geen ingewikkelde procedures en formulieren, maar zo veel mogelijk eenvoud en overzicht. Om de communicatie tussen de diverse hulpverleners binnen een huishouden zo optimaal mogelijk te maken willen wij innovatieve digitale oplossingen inzetten.

Uitgangspunt 5

Wij geloven in en vertrouwen op de eigen kracht van burgers en hun omgeving.

Wij vinden dat veel zaken in de samenleving individueel worden bekeken zonder de omgeving van de burgers daarbij te betrekken. Wij hebben een samenleving voor ogen waarin burgers ook naar elkaar omkijken en iets voor een ander willen betekenen, voordat zij een beroep doen op de overheid.

Vertrouwen in eigen kracht van de samenleving

Wij geloven in de eigen kracht van onze burgers. Wij hebben vertrouwen in mensen en willen hen de ruimte geven om hun eigen kracht en talenten in te zetten. Daarvoor willen wij mensen bewust maken van hun eigen talenten, capaciteiten en mogelijkheden om zichzelf en elkaar te ondersteunen.

Regie bij mensen zelf

Omdat wij geloven in de eigen kracht van mensen, leggen wij de regie bij mensen zelf en/of bij hun directe omgeving. Inwoners die beperkingen ondervinden geven zoveel mogelijk zelf vorm aan de totstandkoming van de feitelijke dienstverlening en houden of krijgen daarmee grip op hun eigen leven. Op deze manier kunnen (groepen) burgers zelf oplossingen formuleren, die tegemoet komen aan hun behoefte aan ondersteuning.

Om dit te bereiken gaan wij naast de mensen staan en helpen hen inzicht te krijgen in de situatie. De overtuiging is dat eigenaren van problemen ook bezitters zijn van oplossingen. Hulpvragers wordt daarom gevraagd om mee te denken over mogelijke oplossingen en zich actief in te zetten bij de totstandkoming en uitvoering van de ondersteuning. Hierbij zullen de gemeenten een vorm van onafhankelijke cliëntondersteuning faciliteren.

Voor wie geen regie kán nemen, of wie niet kan terugvallen op de kracht van zijn omgeving, zijn de gemeenten een bondgenoot, die ondersteunt om de regie terug te vinden en/of het sociaal netwerk te (re)activeren.

Voor burgers die niet beschikken over digitale middelen (of mogelijkheden om die te gebruiken) mag dit geen belemmering zijn voor het krijgen van goede ondersteuning of hulpverlening.

Uitgangspunt 6

Voor mensen in kwetsbare situaties zijn de gemeenten 'vangnet.' Wij leveren dan maatwerk. Onze samenleving kent ook kwetsbare personen of mensen in kwetsbare situaties, die ondersteuning nodig hebben. Voor mensen waarbij meedoen geen vanzelfsprekendheid is zorgen wij voor een vangnet, in eerste instantie bestaande uit professionele ondersteuning. Bij het 'vinden' van deze mensen moeten netwerken van burgers en professionals zorgvuldig worden ingezet.

Vroegsignalering en preventie

Om ervoor te zorgen dat mensen de regie behouden zetten wij in op vroegsignalering en preventie. Dit heeft niet alleen invloed op de kwaliteit van leven, maar heeft ook een positief effect op de zorgkosten.

Wij zorgen dat risicogroepen in beeld zijn. De gemeenten willen blijvend investeren in een sociaal-pedagogische omgeving en ondersteuning, die begint op lokaal niveau, zo vroeg mogelijk én dichtbij wordt ingezet. De ondersteuning aan Jeugd en gezin staat niet op zichzelf, maar wordt verbonden met alle levensdomeinen; Onderwijs, Werk, Huishouden, Sport en Gezondheid.

Verder verwachten wij van burgers dat ook zij signaleren als het niet goed gaat met de mensen om hen heen. Vanuit de gemeenten zal duidelijk aangegeven moeten worden waar inwoners deze zorgen kunnen melden. Hierbij zijn wij ons ervan bewust dat er altijd mensen blijven die wij niet of (te) laat in beeld krijgen.

Maatwerk

Maatwerk betekent niet aanbodgericht werken, maar -in ruime zin- uitgaan van de vraag en behoefte van burgers. Dat doen wij niet alleen als gemeenten, maar dat verwachten wij ook van andere organisaties en contractpartners.

Door oprecht en zonder voorwaarden vooraf het gesprek aan te gaan kunnen wij mensen helpen ontdekken wat ze echt nodig hebben. Daarin hebben wij een rol als gemeenten. Het gaat om een integrale benadering, waarin sprake is van samenhang tussen de verschillende leefdomeinen. In plaats van standaardoplossingen willen we de ondersteuning afstemmen op de vraag en de persoonlijke situatie van mensen; met oog voor efficiency en resultaat.

Oplossingen liggen niet altijd in een professioneel ondersteuningsaanbod. Sommige ondersteuningsvragen kunnen binnen het eigen netwerk worden opgelost. Ook welzijnsactiviteiten, het vinden van werk of vrijwilligerswerk kan uitkomst bieden.

Organisaties, inclusief de gemeenten, moeten bij cliënten blijven controleren of de verwoording van de hulpvraag (nog steeds) juist is en het ondersteuningsaanbod passend. Wij streven ernaar om ondersteuning dicht bij de burgers aan te bieden. Dat kan, maar hoeft niet altijd, in de wijken en kernen te zijn. Het wijkgericht werken biedt wel de mogelijkheid om dichtbij de vraag van mensen op te halen en maatwerk te bieden.

Zorg voor kwetsbare personen

Voor kwetsbare personen is een vangnet aanwezig. Wij blijven kijken naar wat mensen zelf kunnen en hoe wij eigen krachten kunnen stimuleren. Wij nemen zo weinig mogelijk verantwoordelijkheid uit handen. Als mensen zichzelf onvoldoende kunnen helpen dan bieden wij, al dan niet tijdelijk, ondersteuning; door nauwe samenwerking tussen hun directe en indirecte omgeving, tussen vrijwilligers en professionals. Dit gebeurt op basis van gelijkwaardigheid en vanuit de overtuiging dat formele en informele zorgverleners binnen Zorg en Welzijn elkaar aanvullen en ondersteunen.

Uitgangspunt 7

Wij willen de toegang tot zorg en ondersteuning dichtbij in de buurt organiseren waar het kan. Waar dit niet mogelijk is, zoeken wij andere (regionale) samenwerking.

In Stichtse Vecht, Weesp en Wijdmeren willen wij de samenhang in de wijken en kernen versterken.

Actieve inwoners

Stichtse Vecht, Weesp en Wijdmeren kennen veel actieve burgers. Zij nemen initiatieven, organiseren activiteiten, doen vrijwilligerswerk, hebben een baan, volgen scholing, verlenen mantelzorg en ontmoeten elkaar op natuurlijke plekken. Om te zorgen dat mensen actief (kunnen) blijven meedoen in de samenleving is een goede basisinfrastructuur nodig op het gebied van onder andere Onderwijs, Welzijn, Werk, Zorg, Sport, Cultuur en Recreatie. De basisvoorzieningen zorgen ervoor dat een grote groep burgers, de mensen die in principe zelfredzaam zijn, de ruimte heeft om anderen bij te staan. Wij willen zoveel mogelijk aansluiten bij bestaande en lopende initiatieven en zullen steeds op zoek gaan naar verbindingen in de breedste zin van het woord.

Versterken van sociale netwerken

Wij zetten er op in dat mensen in eerste instantie het eigen netwerk inzetten bij het zoeken naar oplossingen voor hulp- en ondersteuningsvragen. Wij realiseren ons dat niet iedereen een sociaal netwerk heeft en dat er mensen zijn, die door hun omstandigheden moeite hebben om deel te nemen aan diverse activiteiten binnen de samenleving en/of hun netwerk gaandeweg zijn kwijtgeraakt. Dan is het nodig om eerst sociale netwerken te versterken en mensen te trainen en bij te staan in het opbouwen en onderhouden van een (nieuw) netwerk. Dat kunnen vrijwilligers doen, bijvoorbeeld in de vorm van maatjesprojecten, maar ook professionals of een combinatie van beide. De inzet van het welzijnswerk en de wijken en kernen kan hierin een rol spelen. Het is vaak juist de wijk of kern die op een pragmatische, efficiënte manier ondersteuning kan bieden. De mate waarin het netwerk ontstaat, sluit aan bij de mogelijkheden, wensen en behoeften van onze burgers. Voor de één betekent dit een vaste baan en voor een ander vrijwilligerswerk.

Deelname maatschappelijk leven

'Sterk in de samenleving staan' betekent deelnemen aan het sociale leven. Dit vinden wij Belangrijk, omdat het de sociale en economische redzaamheid vergroot. Economische en/of maatschappelijke participatie draagt bij aan de eigenwaarde van mensen en aan het gevoel dat ze er toe doen.

Wij stimuleren mensen om te participeren en verwachten dat mensen ook zelf in beweging komen. Bij voorkeur door werk. Indien betaald werk voor mensen niet haalbaar of wenselijk is, of als mensen hun werkzame leven achter de rug hebben, kan vrijwilligerswerk of een andere vorm van vrijwillige inzet uitkomst bieden. Wij gaan ervan uit dat iedereen die hier behoefte aan heeft iets kan vinden.

Uitgangspunt 8

De gelden vanuit het rijk om de transitie vorm te geven zijn kaderstellend.

Om uitvoering te kunnen geven aan de nieuwe taken, worden budgetten vanuit het rijk overgeheveld naar de gemeenten. Deze overdracht gaat gepaard met een efficiencykorting van ca. 25%. Deze korting willen wij realiseren door het bevorderen van de eigen kracht, het voorkomen van 'hoppen' langs verschillende instellingen en loketten, het scherp inkopen van Zorg en het efficiënt inrichten van processen. Het ambtenarenapparaat zal in dat kader geïntegreerder en meer generalistisch worden georganiseerd. Uitgangspunt is dat wij de transities vormgeven binnen de budgetten, die beschikbaar worden gesteld. Het mag echter nooit zo zijn dat wij hierdoor geen zorg meer leveren. Het zijn open einde regelingen.

Evaluatie en monitoring

Binnen het wettelijk systeem van evaluatie en monitoring, en de middelen die daarvoor beschikbaar worden gesteld zal, te beginnen in 2014, een voortdurende cyclus van onafhankelijk kwalitatief en kwantitatief onderzoek plaatsvinden naar de effecten van het beleid nu en in de toekomst. Bij die onderzoeken zullen burgers (in het bijzonder de nieuwe doelgroepen in de Wmo) en organisaties nadrukkelijk worden betrokken.

Resumerend

Zoals in het voorgaande is beschreven krijgen gemeenten met grote uitdagingen te maken. Stichtse Vecht, Weesp en Wijdmeren gaan deze uitdagingen gezamenlijk aan. De in dit stuk omschreven uitgangspunten vormen de basis van het te ontwikkelen beleid. Wij zijn ervan overtuigd zo de inrichting en uitvoering van de taken binnen het sociaal domein op een goede manier te kunnen uitvoeren.